ACCESS OF ROMA CHILDREN TO EDUCATION

Rodica Pentea-Pop
PhD Student, University of Oradea

Abstract: In Romania, the Roma community is one of the largest ethnic minority groups. Despite their numbers, Roma children face significant challenges in access to education. This disparity has long-term consequences not only for the Roma community but for Romanian society as a whole. Addressing the educational needs of Roma children is crucial for fostering an inclusive society that values diversity and provides equal opportunities for all its citizens. This article aims to explore the challenges and solutions regarding the education of Roma children, in order to provide an overview of the current situation and the steps needed to improve access to education for this community. International policies on the relationship between Roma children and education are relatively recent. They show the role and place of education in the development of society. It is a tool to shape the future.

Keywords: Learning, Education Access, Roma Children

INTRODUCERE

Minoritatea romă este răspândită pe întregul continent, totalizează un număr estimat de 812 milioane de persoane. Este una dintre cele mai mari și vulnerabile minorități din Europa. Problemele cu care se confruntă romii sunt larg cunoscute: excluderea din multe domenii ale vieții societății, sunt lipsiți de drepturi, într-o stare de sărăcie și accesarea educației de calitate (Toma, 2023).Problema nivelului scăzut de educație este una dintre cele mai importante probleme cu care se confruntă romii din România ca și din întreaga Europă deoarece lipsa de educație creează bariere în calea ocupării forței de muncă, a unui stil de viață sănătos și a participării în viața socială (Duminică, 2003).

1. Participarea școlară și educația copiilor romi

Participarea școlară în rândul copiilor romi este mai scăzută cu 15-25% în ciclul primar și cu 30% pentru ciclul gimnazial decât copiii de celelalte etnii (ICCV, 2002). Situația copiilor romi este una foarte gravă, ei confruntându-se cu sărăcie, discriminare și segregare. Accesul și rezultatele educaționale ale copiilor romi sunt mult mai scăzute decât ale celorlalți copii, cu rate mari de abandon școlar, analfabetism și plasare în școli speciale.

Conform Strategiei naționale de integrare a romilor (2019), 68% dintre copiii romi tind să abandoneze timpuriu școala. În 2021, doar 27% dintre copiii romi erau înscriși în învățământul preșcolar (Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE, 2022). Aproape 30% din copiii aparținând comunității rome sunt nevoiți să părăsească sistemul de educație timpurie.

Studiul realizat de Apostu (2017) dezvăluie barierele care împiedică accesul copiilor romi la educație. Ei consideră că sărăcia este principalul obstacol în calea participării romilor la educație. Un alt factor care influențează absența copiilor romi este atitudinea discriminatorie a majorității față de romi, care este influențată de stereotipuri și de atitudini negative împotriva romilor. Percepția romilor asupra inutilității finalizării studiilor este, de asemenea, un factor în acest sens. Alte cauze socio-culturale identificate în literatura de specialitate includ lipsa modelelor etnice rome și căsătoria timpurie (în cazul comunităților tradiționale), ambele limitând accesul romilor la educație, în special în rândul fetelor (Jigău, 2002).

Copiii romi se confruntă cu condiții socio-economice precare, excluziune socială, discriminare și segregare, care le limitează oportunitățile educațional. Unul dintre obstacolele majore este lipsa de încredere între comunitatea romă și instituțiile educaționale (Braga,2022).

Practicile și politicile discriminatorii, sărăcia și excluziunea socială au făcut ca accesul copiilor romi la o educație de calitate să fie limitat, perpetuând disparități adânc înrădăcinate în comparație cu copiii ne-romi (Buces, 2023).

Frecventarea redusă a școlii primare și secundare de către copiii romi din România poate fi atribuită mai multor factori, printre care se numără discriminarea sistemică, sărăcia, barierele lingvistice și diferențele culturale (McDermott, 2016). Potrivit unui raport al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, în medie, doar jumătate dintre copiii romi cu vârsta cuprinsă între 4 ani și vârsta școlară obligatorie au frecventat grădinița sau grădinița în 2010/2011(Kjaerum, 2014). Accesul la educație este strâns legat de condițiile financiare ale familiilor, deoarece aproape toți copiii care nu merg la școală provin din medii sărace. Mai mulți factori contribuie la absența de la școală, inclusiv influența culturală a vecinătății, limba vorbită în familie și naționalitatea declarată. În comunitățile compacte de romi, unde limba romani este predominant folosită acasă și unde romii își afirmă identitatea națională, participarea la educație este mai scăzută. În aceste comunități, există o lipsă de încredere în școală și uneori un model cultural diferit, dar trebuie să luăm în considerare și posibilitatea că aceste comunități sunt izolate geografic. (I.C.C.V., 2002).

Segregarea copiilor romi este o altă cauză importantă a educației de slabă calitate. Ei sunt fie plasați în mod disproporționat în școli concepute pentru elevi cu "dizabilități mintale ușoare", fie retrogradați în clase și școli destinate exclusiv romilor. Această problemă a persistat în ciuda interdicției legale din 2007 (potrivit ordinului nr. 1.540 din 19 iulie 2007 privind interzicerea segregării şcolare a copiilor romi şi aprobarea Metodologiei pentru prevenirea şi eliminarea segregării şcolare a copiilor romi Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 692 din 11 octombrie 2007), din cauza manifestărilor rasiste și a prejudecăților împotriva comunităților de romi, precum și a efectului segregării rezidențiale (Varga, 2023). Școlile segregate au o calitate scăzută a educației, din cauza infrastructurii inadecvate și a personalului didactic slab pregătit. Segregarea are un impact negativ asupra accesului copiilor romi la educație, a participării în societate și a potențialului de a urma studii superioare, ceea ce duce la rate ridicate de abandon școlar, căsătorii timpurii și analfabetism funcțional. Fenomenul este influențat de factori socio-familiali, factori individuali și politici educaționale, care creează clase omogene de elevi romi și îi izolează de restul copiilor (Karacsony, 2014). În plus, lipsa unor sisteme școlare incluzive și rasismul din școli contribuie la slaba pregătire a școlilor pentru a răspunde nevoilor copiilor romi (Lansdown, 2012). Astfel, cei care frecventează școlile mixte se confruntă adesea cu hărțuire și hărțuire insuportabile. Pentru multe familii de romi, lucrurile devin atât de disperate încât copiii lor lipsesc complet de la școală, împiedicându-le serios oportunitățile viitoare (Černušáková, 2015).

Guvernul României prin programele pe care le-a derulat în țara noastră a adoptat prompt politicile care vizau îmbunătățirea situației romilor precum și educația lor ca o prioritate în utilizarea fondurilor Uniunii Europene. Implementarea acestor politici a fost slabă, continuând să existe o gamă largă de obstacole în calea accesului la educație pentru copii romi.

Analizezele statistice demonstrează faptul că nivelul școlar este un factor important al standardului de viață (Zamfir, 1992).Educația, în cazul romilor, este considerată a fi un mijloc de rezolvare al problemelor, o resursă importantă a dezvoltării și modernizării individuale și de grup a acestei etnii (Surdu, 2014)

În țara noastră există un număr mare de tineri romi, iar accesul la educație de calitate este o urgență. S-au efectuat numeroase studii în care s-au colectat informații relevante despre populația de romi aspecte referitoare și la nivelul lor de educație. Se observă că numărul romilor care se identifică astfel, a crescut în ceea ce privește participarea la educație. Însă rămâne problema participării la grădiniță, există un număr mare de copii romi care nu frecventează grădinița din cauza costurilor mari pe care le implică, lipsei de spațiu sau izolării geografice. Înscrierea în învățământul preșcolar la nivelul întregii țări este 66, 1%; treimea de copii care

nu frecventează grădinița include pe cei proveniți din familii dezavantajate economic, cu un nivel de educație redus. Frecventarea grădiniței în comunitatea de romi este de 20% (Cronin și colab., 2003).

În rândul romilor se manifestă o probabilitate mai mare de abandon școlar decât cel al ne-romilor și un procent mult mai mare de romi cu vârsta de peste 10 ani nu au finalizat nici o formă de învățământ.

Procentul populației de vârstă preșcolară și școlară, populația romă și populația totală a României, defalcat pe grupe de vârstă (2002)

Grupa de vârstă (ani)	Procent din populație (la sută)	
	Nivel național	Populația romă
0–4	5,0	12,8
5–9	5,2	10,7
10–14	7,2	12,7
15–19	7,5	10,9

Sursa: INS[1]1 Recensământul din 2002.

Educația reprezintă succesul spre dezvoltarea armonioasă a individului și a societății, un factor cheie în dezvoltarea societății, un instrument prin care putem modela viitorul. De aceea este foarte important să se investească în educație.

Analizând comparativ situația populației rome cu privire la domeniul educației din tabelul de mai jos, observăm că un număr că un procent de 14,1% din romi sunt analfabeți. Iar ponderea persoanelor aparținând etniei rome cu studii superioare este de 0,7% (au fost identificate 3. 397 persoane aparţinând minorităţii rome cu studii superioare), conform datelor recensământului din 2011. Cu privire la persoanele analfabete din țara noastră pe care le avem un număr de 245.387 o pondere de 27,4% (67.480) sunt cetățeni români aparținând minorității rome. Persoanele care s-au declarat cetățeni români cu vârsta de peste 10 ani, ponderea celor analfabeți este de 1%, analfabetismul în rândul persoanelor de etnie romă s-a ridicat la 14,1% (Banca Mondială, Raport Intermediar,septembrie,2013)

	Superior	**%**	**Postliceal +Liceal**	**%**	**Gimnazial**	**%**	**Primar**	**%**	**Fără școală absolvită, dar alfabetizat**	**%**	**Fără școală absolvită și analfabet**	**%**	**Total**
Români	2.254.966	14,8	6.442.610	42,3	4.043.714	26,6	2.101.700	13,8	225.858	1,5	153.221	1,0	**15.222.069**
Maghiari	114.470	10,2	517.794	46,2	341.661	30,5	122.939	11,1	14.104	1,3	9.020	0,8	**1.119.988**
Romi	3.397	0,7	44.111	9,2	170.465	35,7	163.231	34,2	29.031	6,1	67.480	14,1	**477.715**
Total	**2.372.833**		**7.004.515**		**4.555.840**		**2.387.870**		**268.993**		**229.721**		**16.819.772**

Structura educațională a celor mai numeroase trei grupuri etnice din România

Sursa: Calcule ale Direcţiei pentru Strategii Guvernamentale (Guvernul României) pe baza datelor recensământului din 2011. Conform standardelor de raportare a datelor de recensământ numărul persoanelor pe niveluri educaţionale este indicat pentru populaţia cu vârstă de peste 10 ani (Strategia guvernului României de incluziune a cetățenilor romi, 2015).

Pentru a întrerupe cercul vicios al sărăciei și pentru incluziunea romilor este nevoie de asigurarea accesului la educație pentru copii cei mai săraci, copii romi. Din datele prezentate în lucrarea:The World Bank, *Toward an equal start: closing the early learning gap for Roma children in Eastern Europe*, 2012, în România rata de înscriere la cilul de învățământ preșcolar

a copiilor romi este mult sub cea a populației majoritate, 37% la copii romi vs 77% la copii ne-romi. Doi din zece copii romi nu merg la școală, motivul cel mai invocat fiind lipsa resurselor financiare. Unul din șase părinți romi explică participarea slabă școlară datorită discriminării etnice (Surdu, 2011). Un alt studiu arată că peste 80% dintre părinții romi doresc pentru copii lor să finalizeze școala gimnazială, în realitate 75% dintre copiii romi nu termină 8 clase (The World Bank, 2012).

2. Climatul școlar al copiilor romi

Climatul școlar sau educațional este un concept care se referă la atmosfera, moralul, starea afectivă a clasei, fiind indicatorul de sănătate a unui grup educațional, ce poate fi luat drept criteriu valoric de diferențiere a unor clase de elevi (https://qualform.snsh.ro/campanie-online/climatul-educational).

Așezarea separată a comunităților de romi a condus la segregarea lor, aceasta a condus la apariția unor școli doar pentru elevii romi. Există însă și cazuri de repartizare intenționată a copiilor în clase separate sau de îndrumare a acestora spre școli speciale pentru persoane cu dizabilități minatele. Lipsa de documente de identitate constituie o problemă mare deoarece este un obstacol la înscrierea copiilor la școală. Costurile menținerii copiilor la școală sunt ridicate pentru multe familii rome iar există o relație clară între statutul economic al familiei rome și performanța copiilor lor (EUMAP, 2007).

Participarea la actul educațional depinde de mai mulți factori: accesul la instituțiile de învățământ, de condițiile existente în cadrul acestora, dotări cu utilități, cu materiale didactice, aspectul claselor precum și de climatul psiho-social, modul cum se comportă cadrele didactice și colegii copilului. Un alt factor important este și climatul familial, condițiile materiale, implicarea copilului în activitățile gospodărești.

Modul în care este tratat copilul rom la școală influențează percepția lui despre aceasta. Astfel copii romi care consideră că sunt tratați diferit în clasă sau de către cadrele didactice sunt cei cărora le place mai puțin la școală. În același timp, copiii romi care consideră că sunt tratați diferit de colegi sau profesori sunt în mare măsură din familii sărace și familii de romi, ale căror venituri nu reușesc să acopere nevoile de bază (Pescaru et al., 2018).

Rapoartele evidențiază condițiile modeste din școlile cu un număr mare de elevi romi, eforturile sunt puține pentru a asigura nevoile de bază în astfel de școli, încălzirea spațiilor școlare inadecvate, dotări sanitare neadecvate și suprapopulate. Școlile primesc fondurile de buget în cea mai mare parte de la primăriile locale și de cele mai multe ori aceste fonduri sunt insuficiente ca să acopere nevoile efectuării actului educațional într-un climat socio-psihologic normal. Guvernul central are sarcina de a suplimenta fondurile pentru zonele dezavantajate (EUMAP, 2007).

Segregarea copiilor romi este o altă cauză importantă a educației de slabă calitate. Ei sunt fie plasați în mod disproporționat în școli concepute pentru elevi cu "dizabilități mintale ușoare", fie retrogradați în clase și școli destinate exclusiv romilor. Această problemă a persistat în ciuda interdicției legale din 2007 (potrivit ordinului nr. 1.540 din 19 iulie 2007 privind interzicerea segregării şcolare a copiilor romi şi aprobarea Metodologiei pentru prevenirea şi eliminarea segregării şcolare a copiilor romi Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 692 din 11 octombrie 2007), din cauza manifestărilor rasiste și a prejudecăților împotriva comunităților de romi, precum și a efectului segregării rezidențiale (Varga, 2023). Școlile segregate au o calitate scăzută a educației, din cauza infrastructurii inadecvate și a personalului didactic slab pregătit. Segregarea are un impact negativ asupra accesului copiilor romi la educație, a participării în societate și a potențialului de a urma studii superioare, ceea ce duce la rate ridicate de abandon școlar, căsătorii timpurii și analfabetism funcțional. Fenomenul este influențat de factori socio-familiali, factori individuali și politici educaționale, care creează clase omogene de elevi romi și îi izolează de restul copiilor (Karacsony, 2014). În plus, lipsa

unor sisteme școlare incluzive și rasismul din școli contribuie la slaba pregătire a școlilor pentru a răspunde nevoilor copiilor romi (Lansdown, 2012). Astfel, cei care frecventează școlile mixte se confruntă adesea cu hărțuire și hărțuire insuportabile. Pentru multe familii de romi, lucrurile devin atât de disperate încât copiii lor lipsesc complet de la școală, împiedicându-le serios oportunitățile viitoare (Černušáková, 2015).

3. Abandonul școlar la copii romi

Problematica abandonului școlar în cazul copiilor romi este una reală și necesită o implicare activă a autorităților în găsirea de soluții viabile. Abandonul școlar este definit ca momentul final al unui proces de detașare școlară sau degajare școlară, care începe cu mult timp înaintea părăsirii școlii, fiind rezultatul unei evoluții graduale în care elevul evaluează costurile și beneficiile școlarității (Hatos, 2009). Modelul abandonului școlar prezentat în lucrarea *"Riscul abandonului şcolar la adolescenţii din şcolile urbane,* subliniază convingerea autorului că dezangajarea este determinată de o paletă de factori structurali, sociali și instituționali.

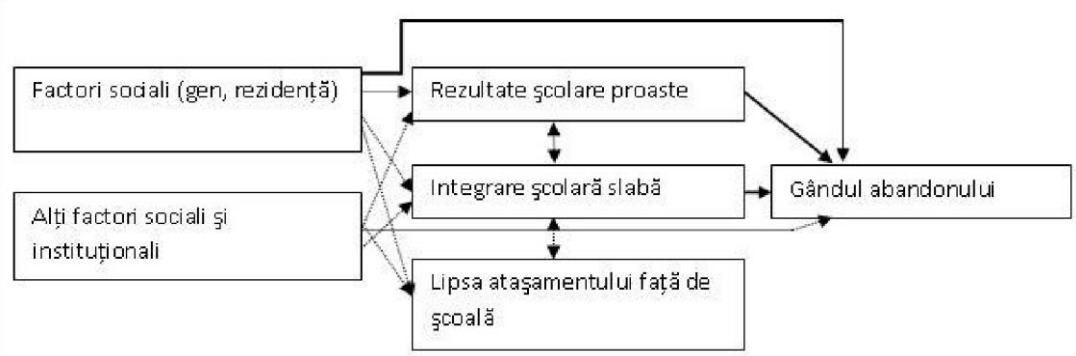

Model ipotetic al dezangajării și abandonului școlar, Hatos, 2009

Relația elevului cu școala este determinată și de factori la nivelul școlii și clasei. Un factor important este și comportamentul cadrelor didactice cu elevii, intensitatea atașamentelor elevilor față de locul în care învață cât și gradul de satisfacție cu școala. Riscul agregat de abandon fiind dependent de climatul general din școală. Concluziile studiului arată că Abandonul este determinat de integrarea defectuoasă a elevilor în instituția de învățământ, riscul fiind mai mare pentru cei care au rezultate slabe, manifestă un slab angajament școlar, sunt victime ale hărțuielilor din partea colegilor și sunt implicați în frecvente fapte deviante; abandonul este o formă a degajării școlare; iar pondera elevilor aflați în risc de abandon școlar sunt în funcție de climatul din școală și este independent de compoziția socială a școlii.

În România, fenomenul abandonului școlar este reductibil statistic, la nivel național, la inegalitatea de șanse școlare care duce la alterarea carierelor școlare și sociale ale copiilor și tinerilor din medii defavorizate mai ales a celor din comunitățile rome. Abandonul școlar este rezultatul unor procese psiho-sociologice care optimizează relațiile din cadrul colectivităților școlare. Climatul școlar, atașamentul elevilor față de școală sunt caracteristici care se găsesc sub controlul profesorilor și al administrației (Chipea, 2009).

Date referitoare la ratele de abandon ale elevilor romi comparativ cu cele ale populației totale nu există, nici date referitoare la diferențe între ratele de abandon în școlile segregate comparativ cu școlile integrate. Din datele raportului Ministerului Educației reiese că între 12 și 20% din copii romi abandonează școala primară și gimnazială. Datele studiului UNDP din 2005 arată o scădere în școlarizarea romilor pe măsură ce înaintează în vârstă și creșterea ratei abandonului școlar. Procentul romilor care nu au beneficiat de educație școlară este de 34, 2 % comparativ cu 5% din populația totală a țării (Jigău, 2002).

4. Explicații ale neparticipării la educație a copiilor romi:

Jigău (2002) afirmă că la nivel explicativ există câteva perspective generale de raportare la educaţia copiilor romi. O primă perspectivă, care ar putea fi numită *socio-economică,* încearcă să explice slaba participare şcolară a copiilor romi ca o consecinţă directă a stării de sărăcie în care se găseşte o mare parte a acestei populaţii. Un *al doilea tip de abordare, culturalistă, explică* participarea şcolară redusă a romilor prin diferenţele culturale, prin stilul diferit de viaţă al acestora. În acest sens, participarea redusă la şcolarizare ar reprezenta o formă de rezistenţă a romilor la asimilarea culturală. În sfârşit, un al *treilea tip de abordare vizează eşecul instituţional*, încercând să găsească cauzele participării reduse în caracteristicile organizării sistemului de învăţământ şi în deficienţele politicilor educaţionale promovate. O abordare pragmatică trebuie să integreze cele trei perspective şi să răspundă la întrebarea: ce se poate face pentru rezolvarea acestei situaţii?

Abandonul școlar reprezintă o altă problemă serioasă. Acest fenomen se manifestă cu o intensitate mai mare în rândul băieților romi, contrar percepției mediatice care arată fetele ca fiind mai susceptibile la abandon datorită căsătoriilor timpurii. Datelor prezentate în raportul de cercetarea realizat de Ivan & Rostaș (2013) dezvăluie că băieții cu vârste între 14 și 15 ani sunt mai susceptibili să abandoneze parcursul educațional decât fetele. Din perspectiva analizei efectuate de Pescaru (2018), se evidențiază două categorii principale de factori care alimentează fenomenul abandonului școlar: *Factori socio-familiali*: Aceștia sunt determinați de o serie de circumstanțe precum atitudinea negativă a părinților față de educație, incapacitatea de a asigura resursele necesare pentru educație (de exemplu, vestimentație, materiale didactice etc.), angajarea copiilor în activități economice, casnice, lipsa documentelor de identitate, migrația părinților, practici parentale precare, incluzând delincvența sau abuzul de alcool, cât și anumite tradiții specifice comunității romilor. *Cauze individuale*: Acestea privesc nemulțumirea elevilor față de sistemul școlar, prezența unor deficiențe psiho-intelectuale sau probleme de sănătate, și căsătoriile desfășurate la o vârstă fragedă (Bult, 2020).

Segregarea copiilor romi este o altă cauză importantă a educației de slabă calitate. Ei sunt fie plasați în mod disproporționat în școli concepute pentru elevi cu "dizabilități mintale ușoare", fie retrogradați în clase și școli destinate exclusiv romilor. Școlile segregate au o calitate scăzută a educației, din cauza infrastructurii inadecvate și a personalului didactic slab pregătit. Segregarea are un impact negativ asupra accesului copiilor romi la educație, a participării în societate și a potențialului de a urma studii superioare, ceea ce duce la rate ridicate de abandon școlar, căsătorii timpurii și analfabetism funcțional. Fenomenul este influențat de factori socio-familiali, factori individuali și politici educaționale, care creează clase omogene de elevi romi și îi izolează de restul copiilor (Karacsony, 2014). În plus, lipsa unor sisteme școlare incluzive și rasismul din școli contribuie la slaba pregătire a școlilor pentru a răspunde nevoilor copiilor romi (Lansdown, 2012). Astfel, cei care frecventează școlile mixte se confruntă adesea cu hărțuire și hărțuire insuportabile. Pentru multe familii de romi, lucrurile devin atât de disperate încât copiii lor lipsesc complet de la școală, împiedicându-le serios oportunitățile viitoare (Černušáková, 2015).

Discriminarea și victimizarea școlară a copiilor romi din România reprezintă o problemă semnificativă care a fost documentată în diverse rapoarte și studii. Agenția pentru Drepturi Fundamentale (2016) a realizat un sondaj în 11 țări din UE și au demonstrat amploarea excluderii copiilor romi din educație începând cu învățământul preșcolar și continuând pe parcursul învățământului obligatoriu, precum și implicațiile sale, rezultatele slabe educaționale ale elevilor romi, ratele de alfabetizare și de finalizare a învățământului secundar fiind mai mici decât în cazul colegilor ne-romi. Dintre cauzele enumerăm: lipsa unor servicii de educație timpurie, infrastructura precară, sărăcia și excluziunea socială, segregarea, mediul școlar și al clasei negativ față de copii romi, performanțele școlare scăzute, abandon școlar, percepția elevilor romi despre școală ca fiind un loc neprietenos (UNICEF, 2011).

CONCLUZII

În România, educația copiilor romi a devenit un subiect important de discuție în ultimele decenii. Deși progrese semnificative au fost realizate, rămân încă provocări majore în ceea ce privește integrarea și succesul școlar al acestor copii. Sistemul educațional românesc se confruntă cu numeroase obstacole în procesul de educare a copiilor romi. Unul dintre cele mai mari provocări este segregarea lor în școli speciale sau clase speciale destinate exclusiv copiilor de etnie romă. Această segregare îi privează pe acești copii de oportunitatea de a învăța împreună cu ceilalți copii și de a beneficia de o educație integrată și egală. Discriminarea subtilă și stereotipurile negative cu privire la comunitatea romă pot afecta încrederea și motivația copiilor în contextul școlar. Sistemul de evaluare poate fi, de asemenea, o sursă de frustrare pentru acești copii, întrucât nu corespunde întotdeauna particularităților culturale și lingvistice ale comunității romilor.

Prin urmare, este necesară o schimbare de abordare în sistemul educațional românesc în ceea ce privește copiii romi. Prima măsură ar trebui să fie eliminarea segregării și crearea de clase și școli integrate, în care copiii romi să învețe împreună cu ceilalți copii. Aceasta ar contribui la combaterea discriminării și creșterea solidarității între comunități. De asemenea, este crucial să se acorde o atenție specială nevoilor lingvistice și culturale ale copiilor romi. Furnizarea de programe de sprijin pentru învățarea limbii române, în combinație cu promovarea valorii culturii romilor în curriculum, poate ajuta la îmbunătățirea performanței școlare și la creșterea stimei de sine a acestor copii.Implicarea părinților și a comunității romilor în procesul educațional joacă un rol esențial în succesul și integrarea pe termen lung a copiilor romi în mediul școlar. Educația parentală și sprijinul comunității pot contribui la crearea unei atmosfere pozitive și a unui mediu încurajator pentru copiii romi. Implementarea unor politici educaționale incluzive și abordarea problemelor specifice ale educației copiilor romi nu este doar un act de justiție socială, ci și o necesitate pentru dezvoltarea unei societăți mai echitabile și coeziunea. Investiția în educația copiilor romi oferă un potențial enorm, atât pentru acești copii înșiși, cât și pentru întreaga societate.

Concluzionând, educația copiilor romi în România trebuie să devină o prioritate și să beneficieze de schimbări structurale și politici adecvate. Doar prin abordarea complexă a problemelor cu care se confruntă această comunitate vom reuși să asigurăm oportunități egale pentru toți copiii și să construim o societate mai justă și mai inclusivă.

BIBLIOGRAPHY

Apostu, O., M. Balica, C. Fartuşnic, B. Florian, I. Hora , LVoinea, (2015). *Copiii care nu merg la şcoală. O analiză a participării la educaţie în învăţământul primar şi gimnazial*. ” Bucureşti: Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, UNICEF România.

Bălţătescu, S. M., & Bacter, C. (2016). Bunăstarea văzută prin ochii copiilor români: Rezultatele studiului internaţional "Lumea copiilor" (ISCWeB). Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Bălţătescu, S., Chipea, F., Cioară, I., Hatos, A. & Săveanu, S. (Eds.) (2010). Educaţie şi schimbare socială. Perspective sociologice şi comunicaţionale, Editura Universităţii din Oradea,

Braga, A., (2022). Roma children’s discrimination in education. https://www.humanium.org/en/roma-childrens-discrimination-in-education/

Buces, M.,2023, Breaking barriers to Roma children’s education and inclusion. https://eurocities.eu/latest/breaking-barriers-to-roma-childrens-education-and-inclusion/

Bult, P., (2020). The Romanian Government needs to double its investments in education ASAP. https://www.unicef.org/romania/stories/romanian-government-needs-double-its-investments-education-asap

Černušáková L. (2015, August 17). *Segregation, bullying and fear: The stunted education of Romani children in Europe*. Amnesty International. https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/04/the-stunted-education-of-romani-children-in-europe/

Cismaru, DM., Fiț, C., Gologan, D. (2015). Premise ale accesului incluziv și succesului romilor în învățământul superior românesc. În: Curaj, A., Matei, L., Pricopie, R., Salmi, J., Scott, P. (eds) The European Higher Education Area. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-20877-0_33

Duminică G., Ivasiuc A. (2010) O Școală pentru toți. Agenția Împreună și UNICEF

Duminică, G. Preda, M. (2003) Accesul romilor pe piața muncii, ECA, Agenția Împreună

Dumitrova, R.,et al(2011).Identitatea colectivă și bunăstarea adolescenților din minoritatea romă din Bulgaria , https://doi.org/10.1080/00207594.2012.682064

Farkas, L.,. (2014). *Report on discrimination of Roma children in education*. https://www.aecgit.org/downloads/documentos/568/report-on-discrimination-of-roma-children-in-education.pdf

Gatti, R., Karacsony, S., Anan, K., Ferré, C., & Paz, N. C. (2016). *Being fair, faring better: Promoting equality of opportunity for marginalized Roma*

Grigore, D., & Steinberger, D.,. (2020). *Political and legislative for the education of roma children*. https://rm.coe.int/political-and-legislative-framework-for-the-education-of-roma-children/16808b3dfc

Hatos, A., (2006). *Sociologia educaţiei*, Editura Polirom, Iaşi

Hatos, A., Săveanu, S. (2009). *Educaţia şi excluziunea socială a adolescenţilor din România*. Oradea: Editura Universităţii din Oradea.

Ivan, C., & Rostas, I., (2013). *Părăsirea timpurie a şcolii - cauze şi efecte Studiu derulat în şcoli cu clase V-VIII din regiunile Centru, Nord-Est şi SudMuntenia – date colectate în două valuri: 2011 (val I) şi 2013 (val II) Principalele rezultate, concluzii şi recomandări ale cercetării*. Roma education. https://romaeducationfund.ro/wp-content/uploads/2015/01/Rezultate-concluzii-recomandari-ale-cercetarii_FIN1.pdf

ICCV, (2002), Indicatorii privind comunitățile de romi din România, Programului Phare "Îmbunătățirea situației romilor din România" (RO 9803.01).

Jigău, M., Surdu, M., Nasture, F.,(2007). Evoluția Educației Romilor în Romania, Roma Education Fund

Karacsony, S.,2014, Breaking the Cycle of Exclusion for Roma in Romania. https://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/04/07/breaking-the-cycle-of-exclusion-for-roma-in-romania

Lansdown, G.,(2012). The Right of Roma Children to Education. https://www.unicef.org/eca/media/1566/file/Roma%20education%20postition%20paper.pdf

McDermott, J.,C.,et al., (2016). The Education of Roma Children: Challenges and Promises.https://www.researchgate.net/publication/311734701_The_Education_of_Roma_Children_Challenges_and_Promises

Pescaru, C. M. (2018). Abandonul școlar la nivelul populației rome. Revista Universitară Sociologie, 120.

Roma Education Fund, (2015), Making desegregation work! A Desegregation Toolkit Developedby the Roma Education Fund.

Roma Education Fund, (2013), Evolutia Educatiei Romilor în Romania Evaluare a țării și direcțiile de acțiune strategice ale Fondului de Educație pentru Romi

Rorke, B., (2022). România: Proiectul de lege care interzice segregarea școlară va ajunge în parlament. http://www.errc.org/news/romania-bill-banning-school-segregation-to-go-before-parliament

Rus, C (2006). Multicultural versus intercultural approach towards minority rights. In F. Ruegg, R. Poledna şi C.Rus (Eds.) Interculturalism and Discrimination in Romania. Policies, Practices, Identities and Representations.Berlin: Lit Verlag

Rus, C. (2007). Problematica romilor şi reforma asistenţei sociale în România. In A. Muntean Practici în asistenţa socială. România şi Germania. Iaşi: Polirom

Selander, M., & Walter, E. (2020). *Lack of Educational Opportunities for the Roma People in Eastern Europe*. Ballard Brief. https://ballardbrief.byu.edu/issue-briefs/lack-of-educational-opportunities-for-the-roma-people-in-eastern-europe

Stark, O., Berlinschi, R. Community influence as an explanatory factor why Roma children get little schooling. *Public Choice* **189**, 93–114 (2021). https://doi.org/10.1007/s11127-020-00860-z

Thomas, A., (2021). Anti-Roma Racism in Romania. europenowjournal.org-Anti-Roma Racism in Romania.pdf

Toma, Ș.,(2023). Education Policy and Roma Children in Romania. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-14113-3_10

Zamfir, E., Zamfir, C., UNICEF. , (1996). *Children at risk in Romania: Problems old and new*. Florence, Italy: UNICEF International Child Development Centre.

Varga., F., (2023). Roma Children's School Segregation As a Persistent Public Educational System Issue in Romania. https://researchandeducation.ro/2023/02/15/roma-childrens-school-segregation-as-a-persistent-public-educational-system-issue-in-romania.html